

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ В
УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ.**

**Гуманітарна освіта в інформаційному просторі: (новітні підходи у
педагогічних ВНЗ)**

Стаття присвячена актуальній проблемі гуманітарної освіти у професійному та навчально-виховному просторі ВНЗ. У результаті дослідження проаналізовані основні шляхи та вимоги до інформатизації гуманітарної освіти у вищій школі.

Ключова слова: гуманітарна освіта, інноваційні підходи, інформатизація, студентство, вища освіта

XX століття характеризує себе як ера інформаційного соціуму. Науковці третього тисячоліття порівнюють її із «вибуховою хвилею», «культурною революцією». Комп'ютерні технології превалюють в усіх сферах суспільства.

У цьому контексті актуалізуються освітні питання, серед яких найбільш помітні у гуманітарній галузі сучасної вищої педагогічної освіти.

У цьому контексті необхідними є вивчення аналіз сучасних ціннісних орієнтирів гуманітарної освіти її змісту, технологій у вищих педагогічних закладах України. Аналіз джерельної бази дослідження дозволив зробити передбачення про наявність проблем у даній галузі у сучасній вищій педагогічній освіті.

Різноманітні підходи до навчання молоді у вищій школі в Україні розглядають А. Алексюк, М. Євтух, В. Журавський, Т Левченко, М. Сметанський, О. Сухомлинська та ін. Результати наукових досліджень свідчать про відсутність чіткої системи організації гуманітарної підготовки майбутніх учителів у більшості ВНЗ. На думку вчених, питання інноваційних пвдходів до гуманітарної освіти в умовах інформаційного простору треба проводити у двох напрямках: створення необхідного „позитивного клімату”

навколо гуманітарної освіти у ВНЗ, а також запровадження новітніх освітніх технологій у навчально-виховний процес вищої школи [2].

Саме тому метою статті є вивчення та аналіз інноваційних підходів до гуманітарної освіти в умовах інформаційного простору.

У контексті інновацій у гуманітарній складовій освіти у ВНЗ сьогодні в виникає нова система цінностей і цілей освіти, відроджується концепція особистості, заснована на ідеях природовідповідності та культурної самоідентифікації, а також на індивідуально-особистісному розвитку. З'являються нові парадигми освіти.

За переконаннями сучасних науковців (В. Кремінь, Т. Кривко, О. Поліщук, О. Сухомлинська та ін.) сьогодні в Україні спостерігається девальвація цінностей, якій сприяє в першу чергу соціальна диференціація суспільства.

Перша важлива теза полягає у тому, що традиційні гуманні цінності зазнали суттєвих змін, і тому ми не так часто зустрічаємо роздуми про «духовну кризу» «духовні аномалії» тощо.

Найпоширенішою в наш час є студент в якого на першому плані є товарно-грошові відносини. Достатньо поширеною серед молоді є маніпулювання, оперування розрахунковими **категоріями** [5, 360]. Не заперечуємо, що це призводить до розвитку мислення, кмітливості. Але ж знання перетворюються на товар, інструмент, яким можна завоювати світ.

Як показала практика роботи у педагогічному ВНЗ, більшість сучасних студентів навчаються за принципом «володіння». Для них мета гуманітарна освіта – формальне накопичення інформації та її нотування без будь-якого переосмислення. Результати такого навчання – механічні конспектування лекцій, покладання не на власні можливості. Це призводить до того, що і знання стають майном студента зникають важливі ціннісні орієнтири.

Системі гуманітарної вищої освіти ще доведеться продемонструвати суспільству, що вона готова реалізувати унікальний потенціал нації, що може

бути задіяний у людині тільки за допомогою вищої освіти, добре забезпеченої і матеріальними, і інтелектуальними ресурсами.

Зараз як ніколи гостро ставиться запит про місце людини homo economicus – егоїста та прагматика. Звідси постає запитання: «Як бути гуманістичним, демократичним, науковим світоглядом і т.д. [5]

Щоб остаточно в цьому переконатися (а, може, і розвіяти цю теорію) ми провели опитування серед студентів Педагогічного інституту (понад 800 респондентів) Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Нами було поставлене запитання: Якою ви б хотіли бачити гуманітарну освіту?

Отримані результати показали, що лише 20% визначають гуманітарні предмети визначальними. На перший план виходить питання якості освіти. Все ж 20 % студентів стверджували, що за умови інноваційних підходів до вивчення даного циклу предметів, ставлення до них могло б змінитись.

Ще одна важлива теза - гуманітарна освіта, з одного боку, потребує інновацій, а з іншого — є нерухома в силу вже набраної інерції.

Наступна думка, на якій варто зосередитись, — дотепер головне завдання, що ставилось перед гуманітарною освітою було накопичення знання, сьогодні пріоритетом є засоби оволодіння накопиченим, всеохоплююча роль інформатики.

У даному контексті виникає теза про соціальну роль гуманітарної освіти. Надмірна технізація нашого життя загрожує самому існуванню людства. А корені цих крайнощів — у системі природничо-математичної та інформаційно-технічної освіти. Саме тому сьогодні назрілою є проблема гуманізації і гуманітаризації всієї системи вищої освіти.

Проблема визначена, але ефективно не вирішується. Зміст гуманітарної освіти знаходиться у двох площинах. Одна з них — це збереження досвіду викладання гуманітарних дисциплін. Друга — орієнтована на прогнозоване

майбутнє, тобто безпосередньо пов'язана не з власне гуманітарною, а зі соціальною складовою змісту освіти.

Якими шляхами можуть вирішуватися завдання із метаморфозами змісту гуманітарної освіти?

На наше глибоке переконання першочергові інноваційні зусилля варто спрямувати на технологізацію навчання і, зокрема, на інтеграцію навчання.

Зокрема, для студентів педагогічних спеціальностей Прикарпатського національного університету вводяться інтегровані курси (наприклад, «Інформаційні технології в педагогіці», «Філософський контекст інформації тощо та ін.). Який результат їх уведення у навчальний предмет? Не відмовляючись від усталеного і необхідного ми створюємо умови для швидкісного опрацювання і розуміння навчального матеріалу.

Ще один шлях – інформатизація гуманітарних і соціально-економічних дисциплін. Однак вона не настільки помітна і залишає багато питань. Тут причина і наслідок помінялися місцями: не навчальні предмети породили інноваційні проекти, а навпаки, реальна практика відновлення змісту породила гостру потребу в розробці відповідних інновацій.

Мабуть, найбільш яскравою ілюстрацією сказаного може служити недостатній концептуальний зміст гуманітарних дисциплін і, більш того, — самої структури гуманітарних знань.

Наприклад, у практиці роботи часто зустрічаємось не з інноваційними засобами навчання, а з елементарним переписуванням підручників, коли, знов-таки при збереженні незмінної системи знань змінюються інтерпретації, переважає елементарна фактографія.

Це робить необхідним перегляд самого наповнення, структурування, пропорційності гуманітарних предметів з погляду включеності в освітні програми.

У цьому контексті ми робимо спроби сформулювати вимоги, які необхідно враховувати при розробці концепції змісту гуманітарної освіти:

- дотримання проектно-інформаційного характеру гуманітарної освіти, відмова від описовості.
- багатостороння інтегративна предметна (дисциплінарна) організація навчального матеріалу.
- тематичне спрямування у змісті гуманітарної освіти, яке дозволить вивчати курси, не виділяючи їх у як самостійні дисципліни, але включати їх до змісту гуманітарної освіти для вільного вибору студента
- акцент на наступності гуманітарної освіти у середній та вищій школі.

На наш погляд, основне завдання вищої освіти — не дублювання знань отриманих у школі, а формування умінь їх використання. А для цього потрібно змінювати освітні стандарти, спираючись на нову філософію вищої освіти.

У цьому контексті безумовно виникають певні проблеми: небажання викладачів перебудувати свій навчальний курс, відсутність навчально-методичного забезпечення тощо.

Ще одна думка, варта уваги - гуманітарні знання як складова загальної культури — необхідна умова існування педагогічного (зрештою будь-якого) сучасного ВНЗ. Без гуманітарних знань і технологій неможливі якісні освітні перетворення. Говорячи про оновлення гуманітарної освіти, необхідно виходити з конкурентноспроможності програм і стратегій.

Модернізація гуманітарної освіти набуває програмного сенсу стосовно того, що прийнято називати «культурною політикою», під якою будемо розуміти спробу самовизначення методологічного мислення в історичній і соціокультурній ситуації на початку XXI століття. Це спроба пошуку нових форм участі інтелекту в соціальному і політичному житті, спроба виходу на програмування культурного розвитку країн і регіонів.

Важливо зрозуміти, що гуманітарне знання не може розглядатися в контексті освіти тільки як предметне знання, що протистоїть іншим типам предметного знання — математичному, природничо-науковому, технічному, а припускає специфічний тип філолофсько-методологічної рефлексії знання взагалі, знання як такого. Гуманітарне знання припускає «гуманітарне відношення» як установку мислення, що виникає тільки у визначеному типі комунікації. Спрямованість на розуміння індивідуального, а не каузальне пояснення загального, діалогічність, рефлексивність, текстуальність — от лише кілька характеристик цієї установки. Проте, ця тема вимагає глибокого вивчення і спеціального обговорення.

Говорячи про новий тип гуманітарної освіти, що засвоюється в інформаційному середовищі, погоджуємось з Ю.Афанасьєвим, який стверджує, що сучасна форма знань по суті є новою формою гуманітарної освіти, у якій стираються розбіжності між науковими (дослідницькими) і навчальними, фундаментальними і прикладними знанням [1, с.3]. Відбувається інтеграція, синтез гуманітарного і природничо-наукового знання, і стає очевидною умовність дисциплінарної структури як навчального так і наукового знання.

Розуміння знання як єдиної системи дає нам можливість говорити про принципово нову концепцію гуманітарної освіти. Розмірковуючи про гуманітарну освіту, сучасні вчені дійшли висновку, що проблема самої гуманітарної освіти не настільки важлива. Первинна ж проблема, якою буде завтра сама людина?

Дана теза а разом з нею і принцип випереджувальної освіти, реалізуються і за рахунок надання можливості студентам вибирати дисципліни для вивчення.

Розвивати гуманітарну культуру можуть тільки люди незаангажовані, вільні, які житимуть у демократичному суспільстві, в якому буде заохочуватися професійна творча свобода. Їм необхідно не бути залежними.

А найбільше — інформаційно. Працюючи з інформацією, майбутній педагог формує особистий індивідуальний інформаційний простір, розробляти свої оригінальні концепції і моделі досліджуваних явищ і процесів. Інформаційна свобода є, умовою і, одночасно, формою свободи політичної і творчої. Саме в забезпеченні цієї свободи і полягає головний зміст інформатизації гуманітарної освіти [3, с.9].

Сьогодні головна мета — засвоїти новий тип культури — інформаційний. А для гуманітарної освіти в цілому завдання полягає в раціоналізації гуманітарного знання, розробці нових технологій.

Дана стаття не претендує на всебічне розкриття всіх аспектів проблеми. Тому перспективними напрямками подальших наукових студій вважаємо: філософсько-педагогічний аспект вивчення інноваційних технологій в освіті тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1.Афанасьев Ю. Может ли образование быть негуманитарным?/Ю. Афанасьев // Вопросы философии. — 2000 — №7.- С.37-42.

2.Вікпедія. //uk.wikipedia.org.ua.

3.Гармаш Н. Молода людина в ролі студент: ідеал та реальність / Н. Гармаш // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. нау. п.– Київ-Житомир: ЖДУ, 2004. – Кн. II. – 356 с.

4.Журавський В.. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. Журавський. — К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. -

5.Кремінь В. Людина і освіта у вимірах цивілізації / В. Кремінь // Дзеркало тижня – 2006. – №40.

This article is about the actual problems of liberal education in professional and educational space university. The study analyzed the main ways and informational requirements of liberal education in high school.

Key words: *liberal arts education, innovative approaches, information, students, higher education*